

OLAF TEMPELMAN

Er is maar één moment dat je op tijd kunt komen

Vergelijk de volgende uitspraken en ontdek dezelfde kwaliteit:
Scherf de landengte niet af, steek hem niet door/ Zeus had een eiland geschapen, als hij dat gewild had.

(Het orakel van Apollo te Delphi, 5de eeuw voor Christus)

Als je sneller wilt spelen, kun je wel harder lopen/ Maar in wezen bepaalt de bal de snelheid van het spel.

(Johan Cruijff, tweede helft 20ste eeuw)

Het orakel van Delphi zei tegen koning Croesus: *Als je hem aanvalt, zul je een groot rijk te gronde richten.* Cruijff zei tegen Jack van Gelder: *Zolang wij de bal hebben, kunnen hun niet scoren.* Hetzelfde inzicht, hetzelfde enigma. Cruijff wordt jaarlijks minstens een miljoen maal geciteerd met een uitspraak die 2400 jaar eerder in de Stoa al uit de mond van Socrates vloeiende (ieder nadeel heeft een voordeel). Cruijff denkt, alles wijst erop, op dezelfde oorspronkelijke wijze als de filosofen onder de Atheense zuilengalerij. Maar nog verder dan zijn verwantschap met de klassieke denkers gaat die met de orakels.

In wezen
bepaalt de
bal de
snelheid van
het spel

‘Een orakel of een idee is iets anders dan een advies’, schrijft filosoof Jos Kessels in *Spelen met ideeën*. ‘Een advies is geformuleerd in gewone, begrijpelijke taal. Het overstijgt het gewone dagelijkse leven niet. Een orakel is daarentegen geformuleerd in de taal van de dichter en overstijgt daarmee het gewone leven. Zijn functie is een diepere of verder reikende werkelijkheid in beeld te brengen.’

Jos Kessels – niet te verwarren met de gelijknamige Brabantse columnist die model stond voor het Thomése-personage J. Kessels – bekwaamt zich al een paar decennia in de praktische toepassing van de socratische methode, het filosofische gesprek waaruit, mits op de juiste wijze uitgevoerd, een goed idee voortvloeit. Kessels, die ook managers en bestuurders op socratische wijze traint, geeft de opbouw van een filosofische dialoog weer in piramidevorm. Eerst breng je de feiten in kaart (situatie-hittepunt-ontwikkeling-vraag), daarna het persoonlijke (buikhart-hoofd), daarna probeer je het juiste midden te vinden tussen de polen (het grote en het kleine). Aan de top van de piramide

Jos Kessels: *Spelen met ideeën* – De kunst van het filosofische gesprek. Boom; € 29,50.

vind je ideeën. Op die hoogte zetelen de orakels. Een orakel levert ons geen idee maar een Idee, het voegt ‘een andere blik toe. Dat is de blik van de dichter, de kunstenaar, de dwarskijker, iemand die zich buiten de gebaande paden durft te begeven’.

Kessels noemt het ‘de intuïtie van het Gode’. Die ‘kun je pas op het spoor komen door als het ware door je oogharen naar de kwestie of situatie te kijken, met een soort losse concentratie, en te volgen wat er in je opkomt: gevoelsschakeringen, woorden, flarden tekst, beelden’. Het leidt tot ‘muzikale teksten die eerst tot het hart spreken en dan tot het hoofd’. Het is voor weinigen weggelegd. Maar als het je lukt, zijn je woorden zo tijdloos dat ze net zo goed van een ander orakel hadden kunnen zijn:

*Als je niet kan winnen, moet je zorgen dat je niet verliest,
Er is maar één moment dat je op tijd kunt komen,
Ben je er dan niet, dan ben je óf te vroeg, óf te laat.*

Is het Cruijff of is het Apollo?